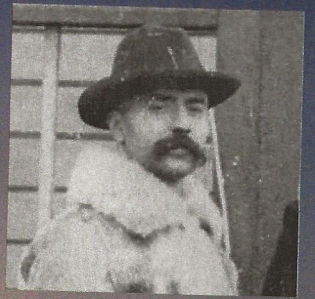

V menn

UKE 19 7. MAI 2018 kr 64,90

Michael fra Vigra
trodde alt var tapt
**BLE KONGEN
AV KLONDIKE**

**Nytt supersonisk
kappløp 18 år etter
Concorde-ulykken**

NÅ KOMMER «FOLKE-CONCORDEN»

Cecilie
fra Sarpsborg

Bare i Vi Menn

**FØRSTE SKIKKELIGE
TEST AV TESLA
MODEL 3**

**Russiske kryssermissiler
TRUSSELEN NORGE
ER UFORBEREDT PÅ**

NORDMANN BLE «KONGEN AV KLONDIKE»

FANT GULL I SISTE HUGG

Etter to år med slit ga Michael Knutsen opp gulldrømmen i Klondike, og sendte kameraten av gårde for å selge gruve. Så bestemte han seg for å svinge hakken én siste gang.

Tekst:
Jørgen Johannessen Kind

Et siste hugg med hakken. Så orker jeg ikke mer. Michael Knutsen (34) fra Vigra innså at drømmen var knust. I to år hadde han hakket i den forbaskede, frosne Klondike-jorden. Nå, våren 1897, var det på tide å se realiteten i øynene: Det fantes ikke gull på skjerpet ved Eldoradoelven.

Han var sulten, mager og blakk, han hadde vært døden nær av sykdom, og han savnet Othilie og de tre små guttene han hadde reist fra. Og hva hadde han igjen for det umenneskelige slitet? Ingenting. Han hadde mindre enn da han kom. Knutsen hadde til og med solgt bikkja si, Båsen, til en svenske på et av naboskjerpene, da kreditten hos kjøpmannen tok slutt. Svensken het Andersson og han hadde selvsagt funnet gull. «The Lucky Swede» kalte de ham nede i Dawson City, byen som plutselig hadde vokst frem der elvene Yukon og Klondike møtes, på canadisk side, ikke langt fra grensen til Alaska og USA.

Oldefars drøm

Historiene var mange om de heldige som hadde funnet gull. Men de aller fleste hadde bare funnet svarte jorda. Det var ikke rare trøsten, men Michael Knutsen var i hvert fall ikke alene i sitt mismot denne vårdagen. Beslutningen om å selge skjerpet hadde han tatt kvelden før. Da hadde vennen og partneren Anders Olsnes kommet tilbake fra et annet skjerp de eide syv mil unna. Han hadde heller ikke funnet gull den vinteren.

Håpet om at den andre kanskje hadde funnet noe, hadde hjulpet begge til å holde det gående gjennom vinteren. Nå sank de i hop, begge to. De ble enige om å selge. ▸

KONGEN AV KLONDIKE: En stolt Michael Knutsen på trappa hjemme hos familien i Tacoma i Washington etter mer enn tre år på leting etter gull. Ikke lenge etter at dette bildet ble tatt, forlot de Amerika for godt. Knutsen og kona Othilie fikk i alt syv sønner og to døtre.

FOTO: PRIVAT/FRA KLONDIKE TIL NY-ÅLESUND

Var de litt heldige med prisen, kunne de kanskje få råd til reisen hjem. Om morgenen hadde Anders dratt av gårde mot Dawson City.

Michael var igjen alene på skjerpet. Det var vel bare å vente. Men noe måtte han finne på. Spise? Han måtte nesten le. Surgress og ekornkjøtt var han grundig lei. Han kikket bort på inngangen til graven. En tanke falt inn i hodet. Om natten hadde han faktisk drømt at han hadde hakket inne i det nordvestlige hjørnet og funnet gull. Så tåpelig, sa Michael til seg selv. Men hakken sto jo der borte. Og noe måtte han finne på. Michael Knutsen tuslet inn i mørket, helt bort til hjørnet mot nordvest.

Så løftet han hakken og hugde løs på Klondike en aller siste gang.

– Slik går familielegenden, ja. Oldefar drømte at han skulle finne gull, og gjorde det, sier Michael Synnes (51). Historien om drømmen og de rødgyule steinene oldefaren hakket løs fra gruveveggen våren 1897 har han hørt siden han var liten. Michael Knutsens skjerp, Eldorado 37, viste seg til sist å være en av de rikeste årene som ble avdekket under gullrushet. En av gullklumpene derfra var den største som ble funnet. Slik var Klondike. Der det var gull, var det *mye* gull.

Hugget med hakken endret alt. Knutsen vendte tilbake til Ålesund som mangemillionær, bygde opp en av Vestlandets største skipsflåter og investerte – og tapte – formuen i kullgruvene ved Kings Bay på Svalbard. Nå er den utrolige historien bevart for all tid.

– Min far, Jan Molvin Knutsen, elsket å høre bestefarens beretninger fra gullgravertiden. Far døde i 2015, men hans notater og samlinger om «Klondike-kongen» lofte vi å gi ut, sier Michael Synnes. Resultatet er blitt en bok på eget forlag.

Overlevde på gress

Michael Knutsen hadde hatt en stor fordel i jakten på gull, selv om det neppe føltes slik etter to år med umenneskelig og resultatløst slit. Han hadde tyvstartet. Han befant seg allerede i området da rapportene om gullforekomster ved Klondike-elven nådde ut

FOTO: GETTY IMAGES

til folk, og det store kappløpet til gullfeltene startet.

Knutsen gjorde som mange andre nordmenn og dro til Amerika, som 19-åring. Han havnet i Tacoma på vestkysten og livnærte seg som smed og mekaniker. Litt i pengenød etter husbygging lot han seg våren 1895 lokke av sunnmøringen Lars Langlo, som hadde gravd gull i Alaskas villmark og mente det var gode utsikter ved Glacier Creek. De var åtte nordmenn som dro, og de ble

seilt inn til Skagway, som på det tidspunktet ikke besto av mer enn en hytte og en liten kai. Tre somrere senere, da alle skulle til Klondike, lå det en by med 10 000 innbyggere der.

Med Båsen som trekkhund, tok Knutsen seg over det harde Chilkoot-passet og inn i den veldige Yukondalen. Da sledeføret tok slutt, lagde nordmennene flåter. Etter tre måneder på tur var de fremme. Sine siste penger brukte Knutsen på å handle skjerp

sammen med en ny kamerat, Anders Olsnes fra Hardanger. De hakket løs den frosne massen, tinte den over bål og vasket vekk grusen. Men ved Glacier Creek var det tomt for gull, fikk de vite. Knutsen, som ikke hadde råd til å reise hjem, fant seg noen strøjobber. Våren etter ble han syk.

– Løse tenner, hovne ben, feberdøs. Oldefar hadde fått skjørbuk, sier Michael Synnes.

Olsnes hadde reist vestover og Knutsen lå hjelpeløs alene i skuret, langt fra folk. Snart var han ikke i stand til å komme seg ut av skuret.

– Det kom en fransk gullgraver forbi, helt tilfeldig. Han hadde en brødsalk. Oldefar var sikker på at den skalken reddet livet hans, forteller Synnes.

« Nu jäklar, Michael, nu har du funnit guld.

Franskmannen sendte bud på Olsnes. Med en diett av surgress og ekornkjøtt kom Knutsen til hektene gjennom sommeren. Så, en augustdag i 1896, kom Olsnes brasende inn i skuret.

– Det er funnet gull ved Klondike-elven, ropte han. Han hadde sett menn kaste seg i båtene for å ta seg ned dit. Noen hadde vært så ivrige at de hadde glemt årene. De to nordmennene kastet ikke bort tiden. Klondike var syv mil unna. De gikk så raskt de kunne, korteste veien rett over fjellet.

Vill sledetur

Michael Knutsen ankom derfor Klondike mens det ennå var skjerp å få langs et av de mest lovende sideløpene, som var døpt Eldorado – «den gylne». Knutsen

EN KORT HVIL: Disse gullgraverne er uvanlig pene i tøyet der de poserer for fotografen under gullrushet i Klondike. De mest velstående skjjerperne, eller de heldige som fant mye gull, hadde råd til å ansette folk til å ta seg av driften av gravene.

hakkert seg ned til grunnfjellet uten å se det minste til noe gylent. Det ble ingen høst-hakkefest, og vinteren var bare kald og utrivelig.

Da Olsnes vendte tilbake om våren, uten gull, men med et lass av evinnelige surgresset de måtte spise i mangel av noe annet, var valget enkelt: Ett slikt år til, og han ville aldri komme hjem til Othilie og guttene. Han sendte Olsnes til Dawson City for å

FOTO: PRIVAT/FRA KLONDIKE TIL NY-ÅLESUND

REKORD: Denne gullklumpen ble funnet i Michael Knutsens gruve. Den veide over en kilo, og skal ha vært den største som ble funnet i Klondike.

FOTO: NTB SCANPIX

LANG, LANG REKKE: Avisomtalen om gullfunnene i Klondike, lokket lykkejegere til Klondike. Bildet er fra det farlige Chilkoot-passet, hvor det ofte gikk skred. Og derfra var det 70 mil inn til det forjettede landet.

GULLRUSHET I KLONDIKE

■ Graving etter gull i Yukon og Alaska foregikk i mindre omfang under andre halvdel av 1800-tallet etter at pels-handlere oppdaget at de innfødte bar gullklumper i belte-sine.

■ 16. august 1896 gikk George Carmack og hans indianske svoger Skookum Jim inn på handelsposten i Forty Mile City og registrerte gullfunn i Bonanza Creek, en sideelv til Klondike-elven. Nyheten spredte seg raskt, og det er antatt at rundt 100 000 gulljegere søkte til Klondike i årene 1896–98. I San Francisco skrev avisene om skip som ankom med en million dollar i gull, og i Seattle på vestkysten av USA sluttet folk – inkludert borgermesteren og 12 politibetjenter og et ukjent antall kontorister – på timen i jobbene sine.

■ Etter båtreise til nybygde havnebyer som Dyea og Skagway i Alaska, gjensto en 70 mils reise på land inn til Klondike og områdets nye boomtown, Dawson City. Canadiske myndigheter krevde at alle skjerperne måtte medbringe ett års forsyninger og med alt nødvendig utstyr kunne den enkelte last veie ett tonn.

Mange snudde, og enkelte døde i snøskred eller i stryke-ner på Yukonelven. Rundt 40 000 kom helt frem, de aller fleste lenge etter at det var gjort krav på de beste områdene. Bare hver tiende fant gull. Av disse ble noen hundre rike.

■ Et ukjent, men betydelig antall nordmenn deltok i gullrushet. Det dreide seg i all hovedsak om utvandrere som befant seg på vestkysten, mange som tømmerhuggere, da rus-het startet. Michael Knutsen, Johan «Klondike-Eriksen» og Amund Opdahl er nevnt i boken «Drømmen om Amerika» som de mest vellykkede.

■ Gullrushet i Klondike døde ut i 1898 da nyhetsinteressen ble borte og skjerperne søkte seg vestover mot nye gullfunn i Nome i Alaska.

OPPSLAG: som dette fikk folk til å dra mot Klondike i hui og hast.

LATEST NEWS FROM THE KLONDIKE. 9 O'CLOCK EDITION.

GOLD! GOLD! GOLD! GOLD!

Sixty-Eight Rich Men on the Steamer Portland.

STACKS OF YELLOW METAL!

Some Have \$5,000, Many Have More, and a Few Bring Out \$100,000 Each.

FOTO: GETTY IMAGES

HÅPET: Drømmen om å finne gull var drivkraften som fikk titusener av skjerpere til å løfte hakken igjen og igjen. Noen hundre fant rikdom.

FOTO: 6804/FRA KLONDIKE TIL NY-ÅLESUND

EVENTYRERE: Michael Knutsen ble god venn med Roald Amundsen under opphold på Ny-Ålesund på Svalbard, der Knutsen investerte i kullgruvene. Amundsen nådde aldri Nordpolen med Dornier Wal-flyet.

FOTO: PRIVAT/FRA KLONDIKE TIL NY-ÅLESUND

MER GRAVING: Michael Knutsen med spaden i jorda på Svalbard. I midten står Peter S. Brandal, en annen av investorene i Kings Bay Kull Company. Selskapet bygde opp Ny-Ålesund på 1920-tallet.

selge skjerpet. Og så fikk han det for seg å ta et hugg til med hakken, likevel.

– Oldefar fikk det jo veldig travelt, da. Der sto han endelig med gull i nevene – og så var kameraten på vei for å selge skjerpet, sier Michael Synnes. Men etter to år med uflaks, var det som om all flaks plutselig kom fykende på en gang. For da Knutsen kom ut av gruven med de gulrøde steinene på spaden og lurte på om han hadde fått i seg gruvegass og så syner, sto den heldige svensken Andersson der, med Båsen.

– Nu jåklar, Michael, nu har du funnit guld! sa svensken.

Det var tre mil til Dawson City. Aldri har noen kjørt hundeslede

med mer på spill eller villere i blikket. Knutsen skrenset inn i Dawsons slapsete gater, oppdaget til sin skrekk Olsnes foran seg, i samtale med en annen mann, og stupte forbi ham, inn i en snøfonn. Knutsen hørte folk som lo og Olsnes som sa noe om «idiotkjøring», men selv hadde han bare en tanke i hodet.

– Har du solgt, Anders? sa Knutsen og våget knapt å dra frem steinene fra bukselommen.

Vennen ristet på hodet og måpte. Så slo de armene rundt hverandre og danset i gaten, to skitne, gråtende og fullstendig utslitte menn. Det var faktisk ikke et helt uvanlig syn i Klondike mot slutten av 1890-tallet.

En rik mann

Knutsens skjerp viste seg å inneholde store mengder gull, inkludert oppsiktsvekkende massive gullklumper. Han ansatte folk, kjøpte seg inn som medeier hos

andre og drev storstilt gruvevirksomhet en kort periode. Gullbarrene ble mange i banken. Høsten 1897, da lykkejegerne strømmet i titusenvis inn mot Klondike, dro han motsatt vei og tenkte for seg selv at de fleste han møtte, ville komme for sent.

Hjemme i Tacoma ble han møtt av avisberetninger om byens nye rikmann, «Kongen av Klondike». Året etter dro han den lange veien tilbake til gull-landet mot nord. Ikke for å grave etter mer gull. Han hadde allerede funnet så det holdt for et helt liv. Michael og Othilie hadde bestemt seg for å reise helt hjem. Til Norge. Knutsen dro for å selge

gruven og avslutte driften. Det viste seg å være et klokt valg. Gullrushet var snart forbi. Mange av dem som ble for lenge, tapte alt igjen.

Hvor mye penger Knutsen hadde med seg da han kom hjem til Ålesund i 1898, er det ingen som helt vet. Et ukjent antall millioner. Det som er sikkert, er at han hadde noen fantastiske historier å fortelle til sine fremtidige barnebarn.

Kilder: «Fra Klondike til Ny-Ålesund» (Jan Molvin Knutsen), «Klondike Fever» (Pierre Berton), «Drømmen om Amerika» (Sverre Mørkhagen)

« Du har vel ikke solgt gruva, Anders?»

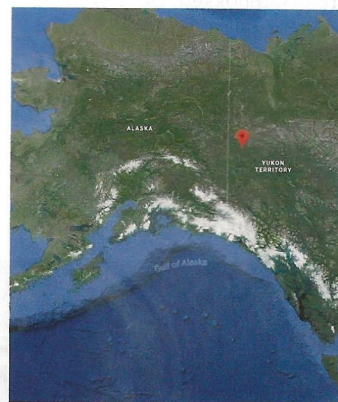
FRA GULL VIA KULL TIL NULL

Etter gullgravereventyret ble Michael Knutsen vellykket skipsreder i Ålesund – og ikke fullt så vellykket kullgruveinvestor på Svalbard.

■ Knutsen (1863–1943) vendte hjem fra Amerika som mangemillionær, men han var «en hedersmann som ikke var skapt til stillesitting og luksus», slik biskop Monrad Norderval har beskrevet ham. Knutsen etablerte «Aktieselskapet Skjerva» og nye bryggeanlegg på Skjerva i Ålesund, og bygde derfra opp en flåte av fiskedampskip og ishavskuter. Med årene fikk han tilnavn som «Skjervakongen» og «Skjerva-Knutsen», og selv sto han ifølge Norderval «skulderbred, folkelig og faderlig» midt i det yrende samfunnet rundt sjøbuene og pakkhusene.

■ I 1916 investerte han tungt i dannelsen av Kings Bay Kullkompani, som etablerte gruvesamfunnet vi i dag kjenner som Ny-Ålesund på Svalbard. I 1925 bodde Roald Amundsen en måned i Knutsens direktørbolig i Ny-Ålesund før starten på Amundsens forsøk på å fly over Nordpolen med fly. Knutsen fikk Amundsens kikkert i gave etter den mislykkede ekspedisjonen.

■ Etter år med sviktende kullpriser og risikofylt gruvedrift overtok Staten gjelden og rettighetene til kullfeltene i 1931. Knutsen tapte hele formuen, inkludert familiens villa på Skjerva.

GULL-LANDET: Langt inne i ødemarken, der elvene Yukon og Klondike møtes, ble det funnet gull i 1896.